

Josep Franco
Si tenim
vida i salut

Premi València

L'ECTICA

bromera

L'ADVENIMENT

L'òvul de Marieta la Pantalonera va ser fecundat per l'espermatozou més veloç de Pep l'Obrer la nit de Sant Joan de l'any 1954. Nou mesos després, poc dalt o baix, el dia 3 de març de 1955, Pere Claver Doménec va vindre al món en una cambra humil, fosca i mal ventilada, però molt neta, del carrer Nou, a la vila de Sant Pere de la Ribera.

Marieta i Pep havien festejat dotze anys de calendari, que es diu molt prompte, i per això és molt probable que, en el transcurs d'aquells cent quaranta-quatre mesos, algun dels òvuls materns anterior al fecundat fora portador d'una herència genètica més vigorosa i que l'espermatozou patern, a pesar que arribà el primer aquella nit, no fora tampoc el més despert dels milers de milions que es van perdre pel camí.

Va ser l'atzar qui va enllaçar al seu albir els vint-i-tres parells de cromosomes que determinaren el codi genètic d'aquella cèl·lula primigènia destinada a convertir-se en un home heterosexual, de classe baixa i de nació oprimida, que ha lamentat tota la vida aquesta triple condició i ha convertit en divisa o, potser, en obsessió, l'odi a l'atzar que governa les nostres vides des del mateix moment en què som engendrats.

Així i tot, els autors de la seua biografia apòcrifa afirmem que Pere Claver Doménec no té motius per a lamentar-se de la seua condició perquè la vida no l'ha tractat amb tant de rigor com a la majoria dels mortals, si considerem que hauria pogut nàixer a l'Àfrica profunda, a qualsevol aldea dels Andes peruans o a Palestina, sense anar més lluny. Però té molt poca paciència i es queixa massa sovint dels entrebancs i les dificultats que l'exis-

tència i els altres espècimens humans li posen davant del nas per amargar-li la vida mentre passeja sense pressa i, fa ja uns quants anys, sempre costera avall, pels camins que recorren aquesta vall de llàgrimes.

Al llarg de quasi tres quarts de segle d'existència, Pere Claver Doménec no ha negat mai, ni en públic ni en privat, que té el geni curt i un caràcter una miqueta aspre, sobretot en el tracte íntim. Però argumenta, carregat de raó, que en un món tan agressiu, competitiu, violent, absurd, canviant, mediocre i fals com el nostre, les peculiaritats del seu caràcter no són defectes sinó escuts protectors contra la violència, l'arrogància, la injustícia, la mediocritat, el neoliberalisme i les campanyes de propaganda.

En qualsevol cas, ha matisat més d'una volta, amb paraules pronunciades o escrites, els defectes, les qualitats, les quimeres, les fòbies, les imperfeccions o les virtuts de les persones només són la conseqüència natural de la nostra herència genètica, lleugerament modificada per l'ambient, condicionada per la cultura i agitada pels vaivens a què ens sotmet la fortuna des del mateix moment de la concepció.

Com si volgueren justificar les quimeres i les fòbies de Pere Claver Doménec a propòsit de la influència de la fortuna, l'atzar o la xamba en les vides dels humans, les estadístiques meteorològiques ens informen que la nit de Sant Joan de l'any 1954, data no confirmada, però probable de la seua gènesi, va ser la més càlida del segle xx a la vila de Sant Pere de la Ribera i, amb això, podria estar tot dit.

Qualsevol persona que haja suportat una vesprada xafogosa, asfixiant, tòrrida, infernal, de ponent a la Ribera del Xúquer, sap per experiència que una meteorologia tan adversa no és la idònia per a incitar, perpetrar i culminar amb èxit l'acte amorós previ a una inseminació eficaç, que ha de posar en marxa un procés biològic delicat, tan sorprenent com un miracle per a les ments primitives, que ha de durar unes trenta-huit setmanes i ha de rematar amb el

naixement d'una criatura sana, curiosa, amb ganes de mamar, de viure, d'aprendre, de ser feliç i de veure món.

Durant els anys difícils de l'adolescència, quan es considerava immortal perquè li sobrava energia i sospitava que li quedava molta vida al davant, si l'atzar no li feia alguna altra mala passada, Pere Claver Doménec va caure en les urpes del ressentiment, que sempre s'alimenta de culpes alienes, reals o inventades. Cada volta que fracassava, que li infligien alguna derrota, que les coses no anaven com ell hauria volgut, que abandonava un projecte a mig fer o que es mirava a l'espill de cos sencer, maleïa els seus pares i els considerava culpables de tots els mals que l'afectaven perquè, en la seua imaginació corrompuda, Pep l'Obrer i Marieta la Pantalонера s'havien precipitat a l'hora de transmetre-li els codis genètics, aquella remota nit tropical de juny.

Era fàcil acusar-los d'impacients i de qualsevol altra cosa perquè, encara que havien estat capaços de sobreviure a tres anys de guerra i quinze de postguerra, Marieta i Pep eren joves, il·lusos, inexperts i tan pobres que l'únic bé que posseïen eren uns quants somnis. Però aquell fill adolescent, per espolsar-se les puces, els imaginava encengats per la concupiscència, incapaços de catalitzar els impulsos de la carn, ansiosos per tirar-se de cap a l'aventura de la procreació sense mirar pèl i sense sospesar les conseqüències dels seus actes.

Només molts anys després, quan Pere Claver Doménec va començar a mirar el passat amb indulgència i els seus pares amb una miqueta d'afecte i molta tendresa, va comprendre que s'havia equivocat, que no hi havia culpables perquè no hi havia delictes i que aquells dos joves, enamorats fins al moll de l'os, eren del tot innocents. Tan innocents com quan s'havien conegut, un dia de Pasqua de l'any 42, quan, com aquell qui diu, els acabaven de caure les dents de llet. Pepet, que tenia dèsset anys, era encara el Manobre i Marieta, que en tenia setze, era només la Filla del Guarda.

Després, José Claver Llinares va fer la mili a Ceuta, perquè ja no podia anar més lluny. Va passar tres anys fent d'aiguader per a

les dones dels oficials, amb un carro carregat de cànters i una mula, perquè a la ciutat no hi havia aigua corrent, i sempre va recordar que, un dia que passà pel cementeri, va veure la tomba de Pinet, aquell que es va deixar la promesa «amb la cara llavà i el monyo fet». Maria Doménec Castillo, mentrestant, va ser admesa a la sastreteria del Povil, on va aprendre a tallar i cosir pantalons, a repuntar vores i a ajustar cises, amb un salari d'una pesseta a la setmana i una jornada de dotze hores al dia, de dilluns a dissabte.

Quan es casaren dotze anys després d'aquella Pasqua, el dia 1 de març de 1954, a l'església parroquial de Sant Pere, dinaren en família i es retiraren ben prompte a la cambra aliena, humil, però molt neta, del carrer Nou, perquè necessitaven donar una eixida natural a l'estoc d'hormones i afecte que havien acumulat durant quatre mil tres-centes vesprades de mirades furtives, berenars racionats, carícies clandestines, amenaces fraternals, indirectes de les germanes, admonicions maternes i sospirs ofegats. Els pares, no sabem què haurien dit perquè havien mort feia temps. El de Marieta, quinze dies després del colp d'estat de Franco, perquè tenia un càrrec públic i els defensors de la República no volien que els equidistants els pujaren a cavall des del primer moment; el de Pepet, pocs mesos després d'acabar-se la guerra, perquè la tuberculosi no respectava ni tan sols els homes forts com un bou i alts com un sant Pau.

Però no perdem el fil, que açò acaba de començar: el cas és que nou mesos i dos dies després d'aquella inseminació tòrrida, però de cap manera precipitada, a les onze del matí del dia 3 de març de 1955, Pere Claver Doménec va ser inscrit al registre civil de Sant Pere de la Ribera amb el nom de Pedro perquè, com ja ha quedat escrit, l'atzar l'havia fet nàixer home, pobre i de nació oprimida.

Segons alguns estudis genètics que li practicaren abans d'operar-lo d'aquells granets que li eixiren a l'engonal, Pere Claver Doménec hauria d'haver nascut el dia 28 de febrer. Però va nàixer el 3 de març, que era dijous, perquè Marieta la Pantalонера, que

era molt patidora, no el va deixar eixir fins que no estava a punt de rebentar. Dubtava que el seu fill fora capaç de respirar, mamar, defecar, pixar, plorar i dormir per ell mateix, fora del paradís del seu úter, on l'havia gestat i protegit durant tant de temps.

Aquell dia, al cel de l'hemisferi nord lluïa el signe dels peixos i una dona beata del veïnat va comentar que, en aquell moment, el Crist de Medinaceli plorava llàgrimes de sang. Les iaies del nounat no les tenien totes, però les persones que ho entenien asseguraven que allò era un bon senyal perquè, segons les supersticions astrològiques de mitjan segle xx, les persones nascudes sota la influència d'aquest signe d'aigua es caracteritzen per una agilitat mental extraordinària, com ara Albert Einstein, un caràcter seductor, com ara Marilyn Monroe, una capacitat envejable d'adaptació, com ara el gran Pepe Isbert, i una habilitat acrobàtica per a esmunyir-se'n quan estan a punt de caure en alguna xarxa, com ara Sòcrates, el futbolista, no el filòsof.

Però l'ascendent astral de Pere Claver Doménec devia ser Plutó que, per aquell temps, encara es considerava el planeta més menut, més llunyà i més fred del sistema solar perquè, a pesar que s'adapta relativament bé a les circumstàncies, no és àgil, ni seductor, ni acròbata i els seus reflexos s'assemblen més als d'un lluç congelat que als d'un tauró...

No obstant totes les consideracions anteriors, qui haja passat nou mesos en un àmbit confortable, acollidor i silenciós, sense preocupacions ni molèsties, sabrà valorar els esforços que havien de fer els humans de mitjan segle xx per adaptar-se al nou medi, primer, i assumir, després, que mai no tornarien a viure en un hàbitat tan semblant a la glòria com el que Pere Claver Doménec es va veure obligat a abandonar aquell dijous de març. Sobretot si eren de classe baixa i de nació oprimida.

De fet, el trauma de la criatura hauria pogut ser pitjor que el de la majoria de coetanis perquè la matinada del dia 3 de març, quan ja feia tres dies que Pere hauria d'haver vingut al món, però sa

mare encara no gosava d'exposar-lo a les inclemències de la vida, les muntanyes que s'albiren des de Sant Pere de la Ribera despertaren cobertes d'una insòlita capa de neu i els santperencs que gosaren guaitar el nas al carrer aquell dia tremolaven de fred, després d'haver passat més de quinze anys tremolant de por i de fam.

Però a la cambra humil d'aquella casa cantonera del carrer Nou, l'ambient no era tan gèlid com als carrers enfarinats. Les iaies arrugadetes i vestides de dol, les ties que ja eren mares i no paraven de donar consells, les cosines impúbbers que passaven vergonya, la llevadora o comare que va assistir el part i les veïnes que dotorejaven amb les llengües esmolades, escalfaven l'estança amb els seus alés tebis i proporcionaven una caloreta molt acollidora a la partera i al nadó, de la mateixa forma com, mil nou-cents cinquanta-cinc anys abans, l'alé d'una mula i d'un bou havien proporcionat l'escalfor necessària a un altre infant peculiar.

Després d'obligar-lo a abandonar el paradís uterí, la comare li va tallar el cordó umbilical, el va posar cap per avall, subjectant-lo pels peus, i li va pegar un parell de palmades enèrgiques al cul, fins que Pere Claver Doménec va esclatar en un plor agre i potent que li va obrir els bronquis, li descongestionà la tràquea i li eixamplà els pulmons.

A continuació, vigilada de prop per les iaies, les ties i algunes veïnes voluntarioses, la llevadora va rentar el xiquet amb aigua tèbia, li va lligar el melic amb un fil de cotó, li va posar una faixa contra les trencadures i el va vestir amb unes peces de roba blanques i delicades que en deien bolquers. De seguida, la iaia Pepica el va protegir contra el mal d'ull amb un llacet roig que li penjà al pit amb una agulla imperdible i el va deixar entre els braços de Marieta, que el va acollir amb tendresa i una miqueta de por.

La mare va contemplar la careta redona del fill amb un somriure tremolós, de goig, als llavis, li va besar les galtes amb prudència, es va posar a plorar en veure'l tan fràgil i tan poqueta cosa i es va lamentar amb un sospir fondo, temerosa de no poder pujar-lo

amb salut. Però tornà a somriure, satisfeta i més serena, quan el xiquet va obrir els ulls grisos i fondos, buscà el pit de la mare amb la maneta, acostà els llavis prims al mugró esquerre i començà a mamar amb avidesa.

A l'hora de dinar, que era la una, com cada dia des de feia més d'un any, tant si lluià un sol que badava les pedres com si nevava, Pep l'Obrer va tornar a aquella casa aliena on la germana i el cunyat de Marieta, que ja tenien tres filles, els havien acollits per caritat o per amor fratern, fins que trobaren una llar on establir-se. Emocionat, amb els ulls lluents i la veu tremolosa, Pep va donar les gràcies a la comare i a les altres dones que havien assistit el part i va besar amb una dolçor infinita el front pàl·lid i tebi de Marieta, però no va gosar d'acariciar el fill perquè tenia les mans aspres per culpa del fred, el pòrtland, la calç, l'algeps i el morter.

Radiant d'alegria, Pep l'Obrer va anunciar als presents que aquella vesprada no havia de tornar al tall i que, en saber que era pare, el mestre d'obres, un home sord, eixut i desconfiat que no havia tingut fills, l'havia ascendit a oficial, li havia donat una estrena de vint duros i li havia comunicat solemnement que, a partir de la setmana següent li apujaria el jornal, li proporcionaria un manobra a qui hauria d'ensenyar l'ofici i li permetria fer setmana anglesa, que consistia a no treballar dissabtes de vesprada, si no calia acabar algun encàrrec urgent.

Totes les dones presents li van donar l'enhorabona per la paternitat, per l'estrena i per l'ascens, llevat de sa mare, la senyora Carmen la Sucrera, que havia perdut una filla, el marit i l'afecte en acabar-se la guerra i ja no sabia estimar, encara que sí que era molt capaç de menysprear, ofendre, injuriar, malparlar i faltar a qui fora, d'obra i de paraula. I això que era menudeta i, amb el sofriment, la fam que havia passat i la mala llet que la rosegava per dins, havia anat encongint-se com una pansa. Però és que, a més, el seu fill Pepet, que era el tercer, li havia donat un net abans que el seu Paco, el major, que, déu sap per què, era la nineta dels seus ulls.

En aquelles circumstàncies, les primeres setmanes de vida de Pere Claver Doménec, que coincidiren amb les duríssimes restriccions quaresmals del nacionalcatolicisme, van transcórrer amb una lentitud agònica, com si foren un assaig de la seua vida futura, amb nits en blanc, incerteses, temors infundats i amb fonament, abstinències forçades, expiacions de pecats aliens i visites inoportunes que no portaven presents sinó que donaven consells.

Quaranta dies després del part, com va fer la Mare de Déu, havent superat les setmanes grises de la Quaresma i l'enyorança d'una Pasqua de jocs i balls que no tornaria mai, Marieta la Pantalонера i el seu fill eixiren al carrer per primera vegada. Era dimarts, 12 d'abril de 1955, i la dolça primavera santperenca els va rebre amb els braços oberts, com si els convidara a viure, a pesar que encara els quedaven al davant vint anys de dictadura.

Havien d'anar al taller del sastre Povil per a comunicar-li que Marieta ja no tornaria a cremar-se les celles tallant, cosint i repuntant, ara que era mare i el seu marit havia ascendit a oficial de primera, amb jornal d'home casat. Per això, d'ara endavant, Marieta Doménec ja no serà la Pantalонера, sinó Marieta a seques, fins que li arribe l'hora de convertir-se en la senyora Maria i, més tard, però això encara ha de vindre, en la senyora Maria, que déu tinga en la glòria.

A voltes, algunes devocions són més importants que certes obligacions i, per això, abans de fer qualsevol altra visita, mare i fill anaren a donar les gràcies a la Mare de Déu del Salze, perquè el part havia anat com una seda i la criatura no presentava malformacions visibles, llevat d'una hèrnia testicular que la llevadora havia intentat abaixar-li sense èxit i que, alguns anys més tard, li havia de donar una miqueta de guerra per motius que, ara mateix, seria prematur d'explicar.

De genolls als peus de l'altar major del convent, amb el fill ben abraçat contra la sina acollidora, Marieta va resar tres avemaries, una salve i un glòria, va encendre un ciri dels mitjans i, quan entrà

a la sagristia amb la intenció de pagar-lo, va passar molta vergonya perquè el senyor rector, amb la mosca a l'orella, li preguntà per què no havien batejat encara la criatura, que duia sobre els muscles la càrrega insuportable del pecat original.

Marieta, que no era tan poqueta cosa com aparentava i tenia el seu geni, hauria pogut posar l'exemple de la Mare de Déu, però, desconcertada, no va saber què respondre i es limità a aixecar els muscles. El senyor rector del convent, encara que tenia a càrrec seu els fidels d'una altra parròquia, sabia molt bé que no hi havia difunts morts de feia poc en cap de les dues famílies, ni malalts greus ni cap altra raó de pes per retardar encara més la cerimònia.

Així, i ja no caldria recordar una vegada més allò de la classe baixa i la nació oprimida, José Francisco Pedro Claver Doménec va rebre la sal i l'aigua del baptisme aquell mateix diumenge, a les cinc de la vesprada, després d'haver renunciat, per boca del padrí i de la padrina, a Satanàs, les seues obres i les seues males intencions, que en deien pompes.

Ni el padrí, que va ser Paco Claver, el germà major del pare, era pollós, ni la padrina, que va ser Conxeta Doménec, la germana menuda de la mare, era picolina, les coses com siguen. Però no tenien ni dos diners, ni un, ni cap, i per això no tiraren confitures, ni confits, ni caramels, ni menuts des del balconet de la casa cantonera del carrer Nou i els xiquets del veïnat se n'anaren a casa renegant entre dents i cantussejant «es morirà la criatura...».

Els tres germans de Pep l'Obrer i quatre de les germanes de Marieta, perquè ni la germanastra Adelineta ni el germà Francisquet tenien un clau, sufragaren el convit a tant per barba: una bona tassa de xocolate i una ensaïmada per a cada convidant, inclosos els nebots i les nebodes, que n'eren un cafís. Després, com que ja feia caloreta, un got d'orxata i, en acabant, cadascú a sa casa i Déu a la de tots.

Els regals van estar en consonància amb el convit, és a dir, que sense arribar a ser miserables, tampoc no és que foren per

a tirar coets: tres o quatre parells de peücs del tot inútils perquè quan tornà a fer fred ja no li venien bons, i això que el xiquet no era dels que creixien de pressa; set pitets, un per a cada dia de la setmana; una bona provisió de pólvores de talc, que sempre venen bé; un sonall fet a mà per l'oncle Fidel, de qui hauríem de parlar més endavant, amb una carabasseta i uns quants pinyols de cirera; una creu de plata amb cadeneta que només va portar unes hores perquè el nadó tenia, i ha tingut sempre, la pell molt delicada i la cadeneta li deixà una ratlla negra al bescoll que, a sa mare, no li va fer gens de gràcia; i unes arracades fines, de les que es feien servir per a foradar les orelletes, que la tia Agostineta, que ja estava més allà que ací, havia comprat a la farmàcia perquè estava convençuda que la criatura era una xiqueta.

Havent arribat on hem arribat, crec que seria ofendre la intel·ligència del lector i, més encara, la de la lectora, explicitar ara i ací per quins motius Marieta, Pep i el seu fill abusaren encara de l'hospitalitat de Batiste i Suncion durant més d'un any.

En qualsevol cas, perquè les històries o es conten bé o no es conten, potser convindria explicar que Suncion era la germana major de Marieta i que el seu marit, Batiste, era un fuster experimentat i amb taller propi que tocava la trompa en la banda local i tenia una gepa considerable, que no l'havia deslliurat d'anar a la guerra i, després, a la presó.

Encara que, per no faltar a la veritat, caldria dir que, de fet, Suncion no era la germana major perquè son pare, el senyor Pepe Doménec, s'havia casat amb la iaia Pepica després d'haver enviudat, quan ja teia un fill i una filla de la primera dona: Pepe i Adelineta. Després, amb pocs anys de diferència, Pepe Doménec, caporal dels guardes municipals, li va fer un fill i cinc filles a la iaia Pepica Castillo i així, quan l'afusellaren pocs dies després d'haver començat la guerra, la iaia Pepica es va quedar sola al món, sense ingressos regulars ni dels altres, i amb l'obligació de pujar amb dignitat una fillastra, un fillastre, cinc filles i un fill una miqueta descabestrat.

A ningú que li passe, això d'haver d'alimentar huit boques joves en temps de guerra.

Encara que quan tenia la pretensió d'escriure la història de la nissaga familiar, com Dostoievski, Durrell, Josep Maria de Sagarra o Woody Allen, ho va intentar amb rigorosos procediments acadèmics, com ara investigar en arxius, registres de la propietat, notaries i hemeroteques; amb propostes innovadores, com ara fingir que plorava d'impotència o d'enyorança davant les ties, per arrancar-los una confiança o una indiscreció, i fins i tot amb mètodes qüestionables, com ara convidar els cosins i les cosines a fumar porros molt carregats, amb l'excusa que celebraven un casament, un bateig, una comunió o un funeral, Pere Claver Doménec no ha estat capaç mai de reunir unes quantes informacions fidedignes i coherents sobre com es va gestionar la convivència al si d'aquella família escapçada, des de l'afusellament del iaio Pepe Doménec fins al casament dels seus pares.

Només va poder esbrinar, espigolant ací i allà, que la tia Adelineta es va casar, massa jove, amb un traginer que tenia un carro i tres rossins de bona raça; que el germanastre Pepe, que sabia de números i de lletra, havia mort de tuberculosi quan feia poques setmanes que havia començat a portar un jornalet a casa; que l'oncle Francisquet, quan encara no s'havia convertit en el tio Castillo, no en feia una ben feta i només treballava, a jornal, dos o tres dies cada setmana perquè s'ajuntava amb males companyies; i que la tia Pepica, la segona filla de la iaia Pepica, s'havia casat amb el senyor Andreu, que era germà de Batiste, i per això les tres filles de la tia Suncion i els tres fills i una filla de la tia Pepica tenien els mateixos cognoms, com si foren germans: Rebull Doménec.

Quan el xiquet, que era viu i espavilat, començà a voler parlar, després de la Pasqua de l'any 1956, que també va transcórrer sense balls ni combois, la influència de les cosines amb qui vivia feia més d'un any es va posar de manifest: no volia ser Pere Claver

Doménec, sinó Pere Rebull Doménec, com tots els altres membres joves de la nissaga.

Això, que feia molta gràcia als parents de Marieta, als veïns del carrer Nou i als coneguts, no li'n feia gens a Pep l'Obrer, que va acabar una miqueta fart de les brometes dels germans i de les indirectes de les cunyades. Calent d'orella, Pep l'Obrer considerà que ja feia massa temps que ell, la dona i el fill, que era Claver i no Rebull, havien viscut en una casa aliena i, sense la precaució de consultar-ho abans amb Marieta, va decidir canviar de domicili.